

IKER
GAZTE
NAZIOARTEKO
IKERKETA EUSKARAZ

V. IKERGAZTE

NAZIOARTEKO IKERKETA EUSKARAZ

2023ko maiatzaren 17, 18 eta 19a
Donostia, Euskal Herria

ANTOLATZAILEA:
Udako Euskal Unibertsitatea (UEU)

Aitortu-PartekatuBerdin 3.0

GIZARTE ZIENTZIAK ETA ZUZENBIDEA

**Generoa, errefuxiatu estatutua eta
gizarte talde jakina nazioartean:
ikusezina nola azaleratu**

Araitz Peña Mallona

65-72 or.

<https://dx.doi.org/10.26876/ikergazte.v.02.08>

ANTOLATZAILEA:

BABESLEAK:

LAGUNTZAILEAK:

Generoa, errefuxiatu estatutua eta gizarte talde jakina nazioartean: ikusezina nola azaleratu

Araitz Peña Mallona

*Pedro Arrupe Giza Eskubideen Institutuko doktorego aurreko ikertzailea, Deustuko
Unibertsitatea
araitz.pena.m@deusto.es*

Laburpena

Generoak harreman zaila izan du errefuxiatuen nazioarteko zuzenbidearekin. Izan ere, 1951ko Genevako Konbentzioak eta 1967ko New Yorkeko Protokoloak jaso ez zuten jazarpenarako arrazoi hori bestelako arauen bidez interpretatu behar izan da nazioarte mailan, eskualdeetan eta estatuetan. Horrez gain, generoa gizarte talde jakinarekin lotu ohi da, nazioarteko legedian gutxien zehaztutako jazarpen arrazoiarekin, eta arrazoi horren definizio faltak ere zailtasunak eragiten ditu generoagatik jazarritako pertsonen nazioarteko babes bermatzerakoan. Gainera, zaildu egiten du generoa errefuxiatuen hitzarmeneko gainerako zioekin lotzea eta genero ikuspegia errefuxiatuen zuzenbide sistema osora zabaltzea, eta horrek emakumeei oztopoak jartzen dizkie euren nazioarteko babes eskaeretan.

Hitz gakoak: generoa, gizarte talde jakina, nazioarteko babes, errefuxiatuen nazioarteko zuzenbidea.

Abstract

Gender has a conflictive relationship with the International Refugee Law system. The 1951 Geneva Convention and the 1967 New York Protocol have not considered gender as a motive of persecution to grant asylum, so its interpretation has been introduced through additional legal instruments in the international, regional and national frameworks. Moreover, gender has always been linked to the particular social group ground, which is the least defined reason of persecution. The lack of concreteness of the concept has rendered more difficult the correct evaluation of gender-based asylum petitions. In addition to that, gender has only been subtly linked to the rest of the motives of the Convention, and the inclusion of gender perspective in the whole International Refugee Law system has been arduous, which provides further difficulties for women in their asylum petitions.

Keywords: gender, particular social group, international protection, International Refugee Law.

1. Sarrera eta motibazioa

Ikusezinak izaten erakutsi diete emakumeei gizarteko arauak. Hain izan dira ikusezin, ezen errefuxiatuen nazioarteko zuzenbideak ere ahaztu dituen. Generoak eta errefuxiatu izatearen definizioak harreman gatazkatsua izan dute Errefuxiatuen Estatutuari buruzko 1951ko Genevako Konbentzioa¹ onartu eta berretsi zenetik. Sexu edo genero kontzeptuak berariaz definizioan ez agertzeak zaildu egin du emakumeek errefuxiatu estatutua lortzea, haien esperientziak ez baitziren era berezian kontuan hartu nazioarteko legedia idazterakoan eta onartzerakoan. Nahiz eta zenbait eskualdek edo herrialdek, Europar Batasunak² edo Espainiako estatuak, esaterako³, arrazoi hori euren errefuxiatu definizioan jaso, jatorrizko nazioarteko itunek duela hirurogeita hamar urteko idazkera mantentzen dute. Horren ondorioz, zaila izan da irizpide bateratuak adostea arrazoi horregatik jazarritako pertsonen eskaerak aztertzeke. Ildo horretatik jarraituta, genero arrazoiengatik jazarritako pertsonen, kasurik gehienetan

¹ Errefuxiatuen Estatutuari buruzko Konbentzioa, Genevan (Suitzan) onartua 1951ko uztailearen 28an, Errefuxiatuen eta Aberrigabeen Estatutuari buruzko Ahalguztidunen Konferentzia (Nazio Batuen Hitzarmenaren sorta, 2545 zk., 189 bol., 137 or.

² 2011/95/EE Zuzentaraua, Europako Parlamentuarena eta Kontseiluarena, 2011ko abenduaren 13koa, arlo hauei buruzko arauak ezartzen dituena: beste herrialde bateko nazionalen edota aberrigabeei nazioarteko babes aitortzeko baldintzei buruzkoak, errefuxiatuentzako edota ordezko babes izateko eskubidea duten pertsonentzako estatutu bateratu bati buruzkoak, eta emandako babesaren edukiari buruzkoak. EBAO, L 337/9, 2011ko abenduaren 20koa. Zuzentarauaren hitzaurrean eta 10 d) artikuluan jasotzen da sexua gizarte talde jakin bateko kide izateko orduan.

³ 12/2009 Legea, urriaren 30ekoa, elkarri eskubidea eta babes subsidiarioa arautzen dituena. EAO, 263 zk., 2009ko urriaren 31koa. Legearen 3. artikuluan jasotzen denez, genero arrazoiengatik jazarria izateko susmo sendoak dituztenek ere errefuxiatu estatutua jasoko dute.

emakumeek, ez dute ikusten oinarritzko legeetan eta hitzarmenetan euren eskaerak egikaritzeko eta eskaerok era egokian aztertzeke aukerarik. 1967an Genevako Konbentzioari New Yorkeko Protokoloa⁴ gehitu zitzaionean, ez zen aldaketarik egin errefuxiatu estatutua aitortzeke beharrezkoak ziren arazoietan, eta denbora eta leku mugak baino ez ziren murriztu⁵. Orduetik hona, nazioarteko beste hitzarmen batzuen bidez, Emakumeen Kontrako Diskriminazio Era Guztiak Ezabatzeke Konbentzioaren⁶ bidez, kasu, edo lotesleak ez diren arauen bidez zabaldu behar izan da Genevako Konbentzioaren interpretazioa, eta *hard law* arauetara dagokienez, aurrerapen guztiak eskualde mailan edo estatu mailan egin dira⁷. Horrenbestez, ez da oinarri bateratu eta nahitaezkorik adostu nazioartean genero arazoientatik jazarritako edo jazartzeko susmo sendoak dituzten pertsonak errefuxiatuen definizioan era egokian sartu ahal izateko.

Ziurgabetasun horrek generoa hainbat eratarik interpretatzera bideratu ditu eskualdeak, estatuak eta doktrina akademikoak. Kasu gehienetan, generoa gizarte talde jakin bat dela adierazi dute⁸, baina ez da adostasun batera heldu Nazio Batuen Erakundeak eta Errefuxiatuentzako Nazio Batuen Goi Komisariotzak (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR, ingelesezko siglak) adierazitako gomendioekin. Beraz, bi interpretazio ildo nagusitu dira errefuxiatuen nazioarteko zuzenbidean, eta horrenbestez, eskualdeetako eta estatuotako legedian eta haren aplikazioan: 1) generoa gizarte talde jakin bateko ezaugarri gisa hartzea; eta 2) generoa gizarte talde jakin batetik haratago doan ezaugarri gisa hartzea. Horrenbestez, gizarte talde jakinaren eta generoaren arteko harremana oraindik eztabaidagai da.

Hurrengo lerroetan, hasteko, generoa errefuxiatuen nazioarteko zuzenbidean nola jaso den aztertuko da, eta egun sistema horri egiten zaizkion kritikak azaleratuko dira. Ostean, ikerketaren helburuak zehaztuko dira, generoak, gizarte talde jakin bateko kide izateak eta errefuxiatu definizioak dituzten harremanak aztertzeke. Azkenik, behin harreman hori aztertuta, ondorioak aterako dira eta gizarte talde jakin bateko kide izatearen arazoian izan ditzakeen eraginak zehaztuko dira, ikerketak etorkizunean izango duen bidea horixe izango baita.

2. Gaia zertan den eta ikerketaren helburuak

2.1. Generoa eta gizarte talde jakin bateko kide izatea nazioarteko legedian eta doktrinan

Arestian aipatu denez, 1951ko Genevako Konbentzioak ez du espresuki jasotzen generoa jazarpen arazo gisa⁹, eta ostean onartutako araudi lotesleak ez du arazoa konpondu. Gizarte talde jakinari dagokionean ere, Konbentzioak ez du definiziorik jaso. Horrenbestez, estatuen, eskualdeetako erakundeen, UNHCR-ren eta doktrinaren esku utzi izan da generoari buruzko irizpideak zehaztea eta gizarte talde jakina den ala ez adieraztea, ez baita ikusi posible nazioarte mailako adostasun zabala lortzea arlo horretan. Egoera horrek kritika ugari jaso ditu errefuxiatuen zuzenbidearen arloan lanean ari diren legelari eta ikerlarien partetik¹⁰.

⁴ Errefuxiatuen Estatutuari buruzko Protokoloa, New Yorken (Estatu Batuetan) sinatua 1967ko urtarrilaren 31n. Nazio Batuen Hitzarmenen sorta, 8791 zk., 606 bol., 267 or.

⁵ *Ibid.*, I. (2) eta (3) artikulua.

⁶ NBERen Batzar Orokorak onartua bere 34/180 ebazpenean, 1979ko abenduaren 18an.

⁷ Arestian aipatutakoak gain, genero arazoia espreski jaso dute Kanadan, Australian, Hegoafrikan, Estatu Batuetan, Zeelanda Berrian, Erresuma Batuan eta Europar Batasuneko hainbat herrialdetan. Ikus Middleton, J. (2010). Barriers to protection: Gender-related persecution and asylum in South Africa. In I. Palmary (arg.), *Gender and Migration: Feminist Intervention*. Zed Books, Londres, 67-85 or.

⁸ Bagaric, M., & Boyd, K. (2005). How To Spot a Particular Social Group in Refugee Law. *Original Law Review*, 1(2), 30 or.

⁹ Errefuxiatuen Estatutuari buruzko Konbentzioko 1(A)2 artikulua arabera, honako pertsonak izango dira errefuxiatu: "arrazagatik, erlijioagatik, nazionalitateagatik, gizarte talde jakin bateko kide izateagatik edo iritzi politikoengatik jazarriak izateko susmo sendoak dituztenak, euren jatorrizko herrialdeetatik kanpo badaude eta, susmo horiengatik herrialde horren babesa jaso nahi ez dutenak".

¹⁰ Aipatzekeak dira Cristina María Zamora Gómezek jasotako ikuspuntuak honako artikuluan: Zamora Gómez, C. M. (2022). La regulación del refugio y el método feminista: La necesidad de una aproximación crítica. *Relaciones Internacionales*, 51, 111-128 or.

Zuzenbidearen teoria feministak izan dira errefuxiatuen zuzenbideak genero ikuspegia falta duela adierazten indartsuenak. Akademiak onartu du Konbentzioaren sorrera II. Mundu Gerra osteko testuinguruak baldintzatu zuela¹¹; garai hartan generoa ez zen aipatu ere egin hitzarmenean, estatu askotan legeek desberdintasunak ezartzen zituztelako gizonen eta emakumeen artean, eta ez zelako pentsatu ere egin sexuagatik edo generoagatik jazar zitekeenik¹². Arean ere, adierazi dute idazkerak garai hartako eta ordutik honako emakumeen eta bestelako genero nortasuna duten pertsonen egoerak ezkutatu zituela¹³ eta, horren ondorioz, estatuek aplikatutako legediak eta administrazio praktikak genero ikuspegi falta handia dutela, baita gaur egun ere, batez ere prozedura hasteko orduan, euren sinesgarritasuna aztertzerakoan, jazarpena Konbentzioko arrazoiekin lotzen denean eta jazarpen hori estatua ez den aktore batek egiten duenean¹⁴. Azken bi zailtasun horiek adierazten dute emakumeek errefuxiatu estatutua aitortzeko duten zailtasun nagusia: jasaten duten jazarpena “pribatua” da, arrazoia askotan emakumeei dagozkien rolak ez betetzearen ondorioa izaten baita, eta jazarlea estatukoa ez den aktorea izan ohi baita¹⁵. Horrek aurka egiten dio ohiko errefuxiatu estatutuaren definizioari, hau da, errefuxiatuak jasandako jazarpena “publikoa” izan ohi dela dioenari, haren arrazoiak politikoak, erlijiosoak edo arrazari lotukoak baitira eta jazarlea estatua izaten baita¹⁶. Gainera, pribatutasun horri gizarte talde jakinaren definizio falta gehitzeak are gehiago zailtzen du generoa Konbentzioko arrazoietako batekin lotzea.

Teoria feministek dikotomia publiko-pribatua erabilita adierazi dute errefuxiatuen nazioarteko zuzenbidea ez dela objektiboa eta inpartziala, ez baititu kontuan hartu emakumeen eta LGTBQ+ kolektiboko pertsonen bizipenak eta jasaten dituzten jazarpenak, gizonen errealitatek baitator eta haien jazarpenak baino ez baititu kontuan hartzen¹⁷. Gainera, gizonen bizipenetatik abiatuta interpretatu dutenez legegileek hitzarmena, sakondu egin dira generoen arteko desberdintasunak¹⁸; ondorioz, emakumeak, gizonekin konparatuz, *bestetzat* jo dituzte, eta bestelako babesari merezi dute¹⁹.

Egoera horren aurrean, NBEk eta UNHCRk bi jokabide hartu dituzte errefuxiatuen nazioarteko zuzenbidearen hutsune hori betetzeko. Alde batetik, beste nazioarteko hitzarmen batzuk erabili dituzte genero ikuspegia nazioarteko zuzenbidean txertatzeko, Emakumeen Kontrako Diskriminazio Era Guztiak Ezabatze Konbentzioan jasotzen den legez. Hala ere, hitzarmen horretan ez da espresuki aipatzen emakumeek errefuxiatu izateko dituzten zailtasunak arintzeko neurri bereizirik. Bestetik, UNHCRk lotesleak ez diren gidalerroak²⁰ argitaratu ditu, generoagatik jazarritako pertsonen asilo eskaerak, orokorrean, genero ikuspegitik aztertzeko eta generoa kontuan hartzeko gizarte talde jakin bateko kide izateagatik jazarritako asilo eskaeren kasuan²¹. Gidalerro horiek adierazi dute generoa kontuan hartu beharreko arrazoia izan behar dela asilo prozeduretan eta ebaluazio berezia merezi duela²².

¹¹ Anderson, A., & Foster, M. (2021). A feminist appraisal of International Refugee Law. In C. Costello, M. Foster, & J. McAdam (arg.), *The Oxford Handbook of International Refugee Law*. Oxford University Press, Oxford, 63 or.

¹² Spijkerboer, T. (2000). *Gender and Refugee Status* (1. arg.). Ashgate, Burlington, 1 or.

¹³ *Ibid.*, 63-64 or.

¹⁴ *Ibid.*, 66-67 or.

¹⁵ Jiménez Sánchez, C. (2017). La persecución de género en el derecho internacional de los refugiados: Nuevas perspectivas. *Revista Electrónica de Estudios Internacionales*, 33, 5 or.

¹⁶ Chantler, K. (2010). Women seeking asylum in the UK: contesting conventions. In I. Palmary (arg.), *Gender and Migration: Feminist Interventions*. Zed Books, Londres, 109 or.

¹⁷ Zamora Gómez, C. M. (2022). La regulación del refugio y el método feminista... *op. cit.*, 116 or.

¹⁸ Haines, R. (2003). Gender-related Persecution. In E. Feller, V. Türk eta F. Nicholson (arg.), *Refugee Protection in International Law: UNHCR's Global Consultations on International Protection*. Cambridge University Press, Cambridge, 327 or.

¹⁹ Zamora Gómez, C. M. (2022). La regulación del refugio y el método feminista... *op. cit.*, 116-117 or.

²⁰ UNHCR (2002a). La persecución por motivos de género en el contexto del Artículo 1A(2) de la Convención de 1951 sobre el Estatuto de los Refugiados, y/o su Protocolo de 1967. *Nazioarteko Babesari buruzko gidalerroak*. HCR/GIP/02/01.

²¹ United Nations High Commissioner for Refugees (2002b). “Pertenencia a un determinado grupo social” en del contexto del Artículo 1A(2) de la Convención de 1951 sobre el Estatuto de los Refugiados y/o su Protocolo de 1967. *Nazioarteko Babesari buruzko Gidalerroak*. HCR/GIP/02/02, 1 par.

²² UNHCR-ren gidalerroen artean dira gizarte talde jakin bateko kide izateagatik jazarritako pertsonen eskaerak aztertzeko gidalerroak, sexu orientazio eta genero nortasunagatik jazarritako pertsonen eskaerak aztertzeko

2.2. Ikerketaren helburuak

Behin nazioarteko legediaren eta doktrinaren egoera aztertuta, agerikoa da ez dela irizpide bateraturik adostu nazioarte mailan gizarte talde jakinari eta generoari dagokionean; proposatutako irtenbideek ez dute guztiz zehaztu errefuxiatuen nazioarteko zuzenbidearen arabera generoa gizarte talde jakin bat izan daitekeen ala ez, arrazoi horri bakarrik lotu dakiokkeen ala gainerako jazarpen arrazoiekin ere lotura izan dezakeen. Beraz, ikerketa honen helburuak honakoak dira:

- Generoagatik jazarritako pertsonak gizarte talde jakin bateko kide diren zehaztea eta arrazoi horren barnean sartzeko baldintzak betetzen dituzten egiaztatzea.
- Generoagatik jazarpena jasateak errefuxiatuen estatutuari buruzko konbentzioko gainerako arrazoiekin harremana duen egiaztatzea eta harreman hori zehaztea.

3. Generoa nazioarteko babesari lortzeko zio gisa

3.1. Gizarte talde jakinak generoa du

Generoa berez jazarpen arrazoitzat hartu zenetik estatu gehienek eta, nazioarte mailan, UNHCR generoa aztertzen hasi zen momentuan, hasieratik jo zuen gizarte talde jakin bat zela adierazten zuen interpretaziora²³. Ordutik hona, kontuan izanda emakumeek jasaten duten jazarpena genero ikuspegitik zaila dela sailkatzen, arestian aipatutako publiko-privatu dikotomiaren ondorioz, estatuak eta doktrinak gehien adostu dutena izan da Genevako Konbentzioan gutxien zehaztutako zioan, hau da, gizarte talde jakinean, jasotzea²⁴. Hala ere, irtenbide horrek arazo handiak sortu ditu, arrazoi horren interpretazioa ez baita zehatza; izan ere, kontzeptu horixe izan da Konbentzioan bertan eta ostean gutxien definitu eta mugatu dena, eta hortaz, askotariko interpretazioak, eta, kasu askotan, kontraesankorrak egin dituzte²⁵.

Egoera horren aurrean, UNHCRk 2002an argitaratutako Nazioarteko Babesari buruzko Gidalerroetako bigarrena izan zen gizarte talde jakina zehazteko argitaratu zena, generoagatik jazarritakoekin batera. NBERen organismoak berak onartu zuen gidalerro horretan kontzeptuaren definizio falta eta 1951tik ordura arte estatuaren praktikan aztertutako bi interpretazio nagusiak jaso zituen: 1) ezaugarri babestuen edo *ejusdem generis* interpretazioa eta 2) gizartearen pertzepzioaren interpretazioa²⁶:

- 1) Ezaugarri babestuen interpretazioaren arabera, gizarte taldea defini daiteke pertsona horiek berezko ezaugarri aldaezin bat dutelako; iraganean gertatutako aldi baterako edo borondatezko baldintza batek eragindako ondorio aldaezin bat dutelako, denboran zehar luzatu dena; edo duten ezaugarria hain delako funtsezkoa gizakiaren duintasunerako ezen ezin eska bailekioke ezaugarri horri uko egitea.
- 2) Gizartearen pertzepzioaren interpretazioak dioenez, gizarte talde jakin bat identifikatzeko bere inguruko gizarteak aparteko talde gisa identifikatu behar ditu, ezaugarri jakin bat dutelako.

Hala ere, UNHCRk hartutako interpretazioa ez zen baten edo bestearen aldekoa izan, biak batu baitzituen, eta adierazi zuen ezaugarri babestua edo pertzepzioa aukera zitezkeela gizarte talde jakintzat hartzeko²⁷. Horrez gain, beste xehetasun batzuk ere jaso zituen Gidalerroan: a) jazarpenak berak ez du gizarte talde bat sortzen, horren ondorioz talde irudia ematen ez badu; b) ez da beharrezkoa taldean

gidalerroak eta pertsonen salerosketa jasandako edo jasateko arriskuan dauden pertsonen eskaerak aztertzeko gidalerroak. Denek jasotzen dute genero ikuspegia, euren esparruan.

²³ United Nations High Commissioner for Refugees (1985). Conclusión del Comité Ejecutivo nº 39 (XXXVI): las mujeres refugiadas y la protección internacional. <https://www.refworld.org/es/pdfid/5d7fc61c13.pdf> -en eskuratu 2023ko urtarrilaren 17an. Ondorioen k) puntuan adierazten da lehen aldiz nazioarte mailan generoa gizarte talde jakin baten parte dela.

²⁴ Spijkerboer, T. (Thomas). (2013). *Fleeing homophobia: Sexual orientation, gender identity and asylum*. Routledge, Abingdon, Oxon, 218 or.

²⁵ Bagaric, B. (2017). Revisiting the Definition of Particular Social Group in the Refugees Convention and Increasing the Refugee Quota As a Means of Ameliorating the International Displaced Person's Crisis. *South Carolina Law Review*, 69(1), 150-151 or.

²⁶ United Nations High Commissioner for Refugees (2002b). "Pertenencia a un determinado grupo social"... *op. cit.*, 6-7 par.

²⁷ *Ibid.*, 11 par.

kohesioa egotea; c) ez da beharrezkoa taldeko kide guztiak jazartzea edo hori gertatzeko arriskuan egotea; d) taldea handia edo txikia izan daiteke; eta e) jazarlea estatua ez den aktorea den kasuetan, arrazoiarekin lotura mantentzeko, frogatu egin behar da estatuak ez duela eskatzailea jazarpenetik babestu, edo jazarpen hori baimendu edo onartu egin duela²⁸.

Gidalerroek eurek generoa edo emakumeak hartzen dituzte gizarte talde gisa²⁹, estatuaren eta gizartearen testuinguruaren arabera babesik egokiena delako emakumeek jasaten duten jazarpen mota gehienetan. Hala, gizarte talde jakinaren zioa egokiena da emakumeek euren esparru pribatuan jasaten duten indarkeria aztertzeke, kontuan izanda gainerako zioetan sartzea zaila izango litzatekeela. Emakumeek euren generoagatik jasaten dituzten jazarpen ekintzen barruan honakoak jasotzen dira: genero indarkeria, esplotazioa, pertsonen salerosketa, behartutako ezkontza edo emakumeen mutilazio genitala³⁰. Emakumeek berezko ezaugarri aldaezina dute, euren generoa, eta gainera, gizartean aparteko talde gisa identifikatzen dira leku oro. Haatik, gizarte talde jakinaren definizioa oraindik zehazkabea den heinean, generoa talde horren barruan sartzeko eta era egokian aztertzeke zailtasunak handiak dira, batez ere arrazoiarekiko lotura ezartzerakoan eta jazarpen ekintzak nahiko diren adierazterakoan.

3.2. Generoa gizarte talde jakinaz haratago

Generoa gizarte talde jakin bati lotu zaionean, estatu askok automatikoki alde batera utzi dituzte Genevako Konbentzioak jasotzen dituen gainerako zioak, emakumeen nazioarteko babes eskaerak zuzenean lotu baitzikiote lehen arrazoi horri. UNHCRk Generoari buruzko Gidalerroetan azaldu du genero ikuspegia kontuan hartu behar dela gainerako zioak aztertzerakoan³¹. Horrenbestez, beste lau arrazoiak generoarekin nola lot daitezkeen adierazi du erakundeak, eta zehaztu du bi arrazoi edo gehiagotatik jazarriak izatea ere posible dela. Beraz, nahiz eta arau lotesleetan hala ez azaldu, Gidalerroek generoa arrazarekin, erlijioarekin, nazionalitatearekin eta iritzi politikoekin ere erlazionatzen dute:

- 1) Arraza: gizonei eragiten dien moduan eragin diezaieke arrazagatiko jazarpenak emakumeei. Hala ere, badira jazarpen ekintza batzuk emakumeen aurka zuzenean eta modu espezifikoan erabiltzen direnak. Haien artean aurki ditzakegu, adibidez, etnia jakin baten emakumeen aurka erabiltzen duten sexu indarkeria, mutilazioa edo ugalketaren kontrola. Ekintza horiez gain, emakumeek euren etnia edo arrazako gizonek jasan dezaketen jazarpen bera ere pairatu dezakete³².
- 2) Erlijioa: estatu askotan erlijioa da gizartean gizonen eta emakumeen jokabidea arautzen duen sistema. Pertsona batek (normalean emakumeek, baina gizonek edo kategoria binarioetan sartzen ez diren pertsonak ere bai³³) arau erlijioso horiek hausten baditu, edo arau horiek jarraitzen ez baditu, askotan estatuak berak edo inguruko gizarteak zigorrak ezar diezazkioke. Kasu batzuetan erlijioa iritzi politikoarekin erlazionatuta egon daiteke, bereziki estatuak erlijio ofiziala duenean eta erlijioak dituen arau moralak lege direnean. Horregatik, arau erlijioso horiek ez errespetatzea, ez jarraitzea edo haustea, eta horren ondorioz jazarpena jasatea, erlijioarekin lotzeaz gain, iritzi politikoarekin ere lot daiteke³⁴.
- 3) Nazionalitatea: nazionalitatea ez da ulertzen herritartasun gisa bakarrik, arrazarekin erlazioa duten etnia eta hizkuntza taldeei ere lotuta dago. Arestian aipatu legez, kasu batzuetan emakumeek jazarpen mota bereziak jasan ditzakete euren nazionalitateagatik, bereziki sexu indarkeria³⁵. Horrez gain, aipatzekoa da herrialde askotan emakumeek, emakume izatearren, bestelako mugak izan ditzaketela nazionalitatea transmititzeko orduan, esaterako.
- 4) Iritzi politikoa: arrazoi honi dagokionez, UNHCRk adierazi du agintean daudenen aurkako iritzi politikoa izatea, adieraztea edo pertsona bati kontrako iritzi hori egozteak jazarpen mota bat izan

²⁸ *Ibid.*, 14-23 par.

²⁹ Ikus *ibid.*, 1, 6, 7, 12, 15, 19 eta 22 par. Sexua agertzen da ezaugarri babestu gisa.

³⁰ Jiménez Sánchez, C. (2017). La persecución de género... *op. cit.*, 5 or.

³¹ UNHCR (2002a). La persecución por motivos de género... *op. cit.*, 22 par.

³² *Ibid.*, 24 par.

³³ Goodwin-Gill, G. S., McAdam, J., & Dunlop, E. (2021). *The Refugee in International Law* (4 arg.). Oxford University Press, Oxford, 107 or.

³⁴ UNHCR (2002a). La persecución por motivos de género... *op. cit.*, 25-26 par.

³⁵ *Ibid.*, 27 par.

daitekeela, eta ez dela beharrezkoa ekintza politikoetan parte hartzea edo publikoki adieraztea³⁶. Generoarekin duen loturari dagokionez, erakundearen arabera emakumeek bestelako jokabideak ere har ditzakete esparru politikoan, adibidez, gatazketan parte hartzen duten zaurituak artatzen edo oposizioko ideiak zabaltzen³⁷, eta ez du hainbeste adierazten emakumeek politikan jardutearen ondorioz jasan dezaketean jazarpen modu espezifikoak, kasu gehienetan sexu indarkeriaren bidez egikaritzen dena. NBERi lotutako Komisarioritzak bigarren mailako rola ematen die emakumeei, baina adierazten du rol hori hartzearen ere iritzi politikoengatik jazarpena jasan dezaketela eta era egokian aztertu behar direla nola egiten duten aktibismoa. Hala ere, doktrinak adierazi du iritzi politikoaren barruan sar daitezkeela gizarteko arauen aurkako jokabidea izatea, era publikoan feminista izatea edo gizonen emakumeei normalean emandako tratua kritikatzeko³⁸.

Ondorioz, UNHCRk adierazitakoari jarraiki, argi ikusten da emakumeek beste arrazoiengatik ere jaso dezaketela errefuxiatu estatutua eta genero ikuspegia beharrezkoa dela arrazoiak aztertzeko orduan baita osteko administrazio prozeduran eta jasoko duten arreta psikosozialean ere³⁹. Dena den, estatuek egiten duten aplikazioa zaila da nazioarteko erakunde horrek bultzatutako interpretazioak aurkitzea, bereziki genero ikuspegia jasotzen ez duten araudietan. Hala ere, genero ikuspegia hartzeak ez du ekidin kasu batzuetan gomendioak ikuspuntu paternalistatik egin izana, eta horrek estatuek euren legeetan jasotzen duten definizioan eta administrazioaren praktikan eragina izan du, nazioarteko legeen atzean dauden ideiak, gizarteko balioekin batera, asilo prozedurak baldintzatzen dituztelako⁴⁰.

4. Ondorioak

Egindako azterketatik hainbat ondorio atera daitezke, generoak errefuxiatuen nazioarteko zuzenbidean duen lekuari, garrantziari eta interpretazioari dagokionez. Hasteko, 1951ko Genevako Konbentzioa egin zeneko testuinguruak mugatu egin zuen emakumeek hitzarmenean eta osteko New Yorkeko Protokoloan izan zezaketean lekua. Ordutik hona, zeharo zaildu da lege horiek moldatzeko edo hitzarmen modernoagoak egiteko aukera, ez baita adostasun nahikorik lortu estatuen artean. Ondorioz, generoaren interpretazioa eskualdeetako eta estatuetako legeen esku geratu da, eta nazioartean bestelako hitzarmenen bidez eta *soft law* moduko gidalerroen bidez ahalegindu da UNHCR genero ikuspegia sartzen.

Hala ere, akademia feministatik kritika sakonak jaso ditu egungo errefuxiatuen nazioarteko zuzenbidearen sistemak. Hain zuzen ere, uste dute hasieratik generoa, sexua eta emakumeek jasaten duten jazarpena ez jasotzeak interpretazioarekin aldatu ezin diren desberdintasunak mantentzea eta sakontzea eragin duela. Horrez gain, UNHCR-ren gidalerroak eta legedia bestelako hitzarmenekin batera interpretatzea ongi hartu arren, legedi loteslea beharrezkoa dela adierazi dute, jatorrizko Konbentzioak ezarritako genero desberdintasuna gainditu ahal izateko eta emakumeen eta genero ez-bitarrekoen beharriari era egokienean aurre egin ahal izateko.

Generoagatik jazarritako emakumeek nazioarteko babesa zein arrazoiengatik jaso behar duten aztertzeko orduan, aurretik pribatutzat jotako genero indarkeria edo sexu erasoak gizarte talde jakin baten kide izateagatik jasandako jazarpen gisa sailkatu dituzte nazioarteko zuzenbidean. Hala, generoa ezaugarri babestutzat jo dute, eta emakumeak, LGTBIQ+ kideak bezala, gizarteko talde bereizi bat direla adierazi dute UNHCR-ren gizarte talde jakinari buruzko gidalerroek. Hala ere, arrazoi horren definizio zehazkabeak oztopo praktikoa asko eragiten dizkie emakumeei, batez ere euren jazarlea estatua ez den aktorea denean, estatuen baimena, onarpena edo babes falta argudiatu behar baitute, jasandako jazarpenaz gain.

³⁶ *Ibid.*, 32 par.

³⁷ *Ibid.*, 33-34 par.

³⁸ Goodwin-Gill, G. S., McAdam, J., & Dunlop, E. (2021). *The Refugee in International Law... op. cit.* 110 or.

³⁹ *Ibid.*, 35-36 par.

⁴⁰ Spijkerboer, T. (2000). *Gender and Refugee Status* (1. arg.). Ashgate, Burlington, 45-46 or.

Gizarte talde jakinaz aparte, UNHCRk, akademia feministak adierazi duena aintzat hartuta, genero ikuspegia Genevako Konbentzioko gainerako arrazoiatarara ere zabaldu du. Hala, arrazak, erlijioak, nazionalitateak eta iritzi politikoak generoarekin zerikusi handia izan dezake, eta emakumeek euren generoagatik apartekoa den jazarpena jaso dezakete, arraza, etnia, talde erlijioso edo politiko bateko parte izanda. Dena dela, aholkuok 2002. urtean jasoak direnez, ez dute azken urteotan feminismoak jasan duen garapena jaso, eta nabari da kasu batzuetan ikuspuntu paternalistatik eginda daudela.

Horrenbestez, bi zailtasun nagusi ditu gaur egun errefuxiatuen nazioarteko zuzenbideak generoaren alorrean. Batetik, legedi loteslearen eta gidalerroen artean tentsio eta desberdintasun handia dago, eta horrek eragina du estatuek garatzen duten legedi nazionalean. Genero ikuspegia *soft law* arloan den bitartean, ez da zabalduko errefuxiatuen zuzenbideko maila guztietan eta, ondorioz, zailtasun are handiagoak egongo dira emakume asilo eskatzaileentzat. Bestetik, genero kasu guztiak gizarte talde jakin bateko kide izatera bideratzeak ere zailtasun gehiago eragin diezaieke eskatzaileoi. Kontzeptu horren definizio faltak ondorio sakonak ditu, batez ere, proba, arrazoiekin lotura eta estatua ez den aktoreen jazarpena aztertzen diren kasuetan. Generoa automatikoki arrazoi horretara bideratzeak bestelako arrazoiak gehienbat gizonen esku uztea eragin dezake, eta arrazoi zabal eta zehazkabea uztea emakumeek jasaten dituzten jazarpen bereziak aztertzeke.

Azkenik, azpimarratu behar da errefuxiatuen nazioarteko sistemak estatuen legedian eragin handia duela, eta nazioartean hartzen diren interpretazioak, bideak eta aukerak gero estatuen barne araudira ere eramaten direla. Beraz, nazioarte mailan azken hogeitaz urteotan aurrerapausorik ikusi ez izanak asko mugatu dezake emakume asilo eskatzaileek euren eskaerak egikaritzeko, era egokian aztertzeke eta ostean dagokien babesa jasotzeko duten eskubidea.

5. Aurrera begirako erronkak

Egindako analisia ikerketa zabalago baten zatia da. Gizarte talde jakin bateko kide izatea 1951ko Genevako Konbentzioan jasotako bost jazarpen arrazoiatarako bat da, eta hirurogeita hamar urteotan zailtasunak azaleratu dira kontzeptua interpretatzeko orduan. Ondorioz, eskualdeen eta estatuen praktika kasu askotan eskubide murriztailea izan da, kontzeptua bera ere modu murriztailean interpretatu baitute. Interpretazio horrek hainbat gizarte talde jakinetan eta zenbait herrialdetan eragin sakonagoa izan du, batez ere gizarte talde jakin horiek generoa edo sexu orientazio eta nortasuna ez diren kasuetan.

Generoa gizarte talde jakin baten eredurik egokiena da, eta kategoria hori aztertzeak kontzeptua era zabalagoan definitzen lagun dezake, edo beste talde jakin batzuetan generoan aurki daitezkeen ezaugarriak edo pertzepzioa konparatzen. Hortaz, generoaren eta gizarte taldearen arteko loturak gizarte talde jakinaren definizioa zabaltzea ekar dezake, interpretazioa berriztea, bai nazioarte mailan, baita eskualde eta estatu mailan ere. Interpretazio berri edo zabalago horrek asilo eskaerak beste era batera bideratzea ekar dezake, eta administrazio eta justizia arloan bestelako ikuspuntuak proposatzea.

6. Erreferentziak

6.1. Bibliografia

- Anderson, A., & Foster, M. (2021). A feminist appraisal of International Refugee Law. In C. Costello, M. Foster, & J. McAdam (arg.). *The Oxford Handbook of International Refugee Law*, Oxford University Press, Oxford, 60-77 or.
- Bagaric, B. (2017). Revisiting the Definition of Particular Social Group in the Refugees Convention and Increasing the Refugee Quota As a Means of Ameliorating the International Displaced Person's Crisis. *South Carolina Law Review*, 69(1), 121-176 or.
- Bagaric, M., & Boyd, K. (2005). How To Spot a Particular Social Group in Refugee Law. *Original Law Review*, 1(2), 26-39 or.
- Chantler, K. (2010). Women seeking asylum in the UK: contesting conventions. In I. Palmary (arg.), *Gender and Migration: Feminist Interventions*. Zed Books, Londres, 104-118 or.

- Goodwin-Gill, G. S., McAdam, J., & Dunlop, E. (2021). *The Refugee in International Law* (4 arg.). Oxford University Press, Oxford.
- Haines, R. (2003). Gender-related Persecution. In E. Feller, V. Türk eta F. Nicholson (arg.). *Refugee Protection in International Law: UNHCR's Global Consultations on International Protection*. Cambridge University Press, Cambridge, 320-350 or.
- Jiménez Sánchez, C. (2017). La persecución de género en el derecho internacional de los refugiados: Nuevas perspectivas. *Revista Electrónica de Estudios Internacionales*, 33. <https://doi.org/10.17103/reei.33.05>
- Middleton, J. (2010). Barriers to protection: Gender-related persecution and asylum in South Africa, in I. Palmay (arg.), *Gender and Migration: Feminist Intervention*. Zed Books, Londres, 67-85 or.
- Spijkerboer, T. (2000). *Gender and Refugee Status* (1. arg.). Ashgate, Burlington.
- Spijkerboer, T. (2013). *Fleeing homophobia: Sexual orientation, gender identity and asylum*. Routledge, Abingdon, Oxon.
- United Nations High Commissioner for Refugees (1985). Conclusión del Comité Ejecutivo nº 39 (XXXVI): las mujeres refugiadas y la protección internacional. <https://www.refworld.org/es/pdfid/5d7fc61c13.pdf> -en eskuratua 2023ko urtarrilaren 17an.
- United Nations High Commissioner for Refugees (2002a). La persecución por motivos de género en el contexto del Artículo 1A(2) de la Convención de 1951 sobre el Estatuto de los Refugiados, y/o su Protocolo de 1967. *Nazioarteko Babesari buruzko Gidalerroak*. HCR/GIP/02/01.
- United Nations High Commissioner for Refugees (2002b). “Pertenencia a un determinado grupo social” en del contexto del Artículo 1A(2) de la Convención de 1951 sobre el Estatuto de los Refugiados y/o su Protocolo de 1967. *Nazioarteko Babesari buruzko Gidalerroak*. HCR/GIP/02/02.
- Zamora Gómez, C. M. (2022). La regulación del refugio y el método feminista: La necesidad de una aproximación crítica. *Relaciones Internacionales*, 51, 111-128 or.

6.2. Legedia

- Errefuxiatuen Estatutuari buruzko Konbentzioa, Genevan (Suitzan) onartua 1951ko uztailaren 28an, Errefuxiatuen eta Aberrigabeen Estatutuari buruzko Ahalguztidunen Konferentziak (Nazio Batuen Hitzarmenaren sorta, 2545 zk., 189 bol., 137 or.
- Errefuxiatuen Estatutuari buruzko Protokoloa, New Yorken (Estatu Batuetan) sinatua 1967ko urtarrilaren 31n. Nazio Batuen Hitzarmenaren sorta, 8791 zk., 606 bol., 267 or.
- Emakumeen aurkako diskriminazio mota guztiak ezabatzeari buruzko konbentzioa, NBEren Batzar Orokorra onartua 34/180 ebazpenean, 1979ko abenduaren 18an.
- 12/2009 Legea, urriaren 30ekoa, asilo eskubidea eta babes subsidiarioa arautzen dituen. EAO, 263 zk., 2009ko urriaren 31koa.

7. Eskerrak eta oharrak

Aurkeztutako ikerketa egilearen doktorego tesiaren ikerketaren zati bat da, “Gizarte talde jakin bateko kide izatea jazarpen zio gisa: arrazoiaren irismena eta mugak, Kolonbiako asilo eskatzaileen kasuan”, Deustuko Unibertsitateari atxikitako Pedro Arrupe Giza Eskubideen Institutuaren barnean, Joana Abrisqueta Uriarte eta María Nagore Casas doktoreek zuzendua. Ikerketa hori Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailaren Doktoretza Aurreko Programaren barnean egindako doktorego aurreko ikerketa kontratuari esker finantzatuta egingo da.